

Burma/Myanmar¹

1. Innledning

Det er i dag om lag 250 flyktninger fra Burma/Myanmar i Norge, av disse har flertallet kommet som overføringsflyktninger. I 2004 tas det dertil ut i overkant av 300 flyktninger fra Burma/Myanmar på kvoten. De fleste som er bosatt i Norge til nå, tilhører minoritetsgruppen chin, men det er også etnisk Burmanere, karen og et fåtall rohingyaer. I 2004 er det i tillegg til chin, karen og Burmanere, blitt innvilget flyktninger tilhørende de etniske gruppene mon, rakhine og shan.

I en årrekke har uavhengige menneskerettighetsorganisasjoner dokumentert at militærregimet i Burma/Myanmar systematisk begår grove brudd på menneskerettighetene. Befolkningen overvåkes i stor skala, tvangsarbeid er utbredt, og det foregår tortur, utenomrettslige drap og tvangsflytting av grupper. De ulike minoritetsgruppene er spesielt utsatt for forfølgelse fra myndighetene, og som følge av forholdene i hjemlandet flykter mange tusen mennesker hvert år til nabolandene. I 2004 har Norge gjenbosatt flyktninger fra Burma/Myanmar via Malaysia og Thailand.

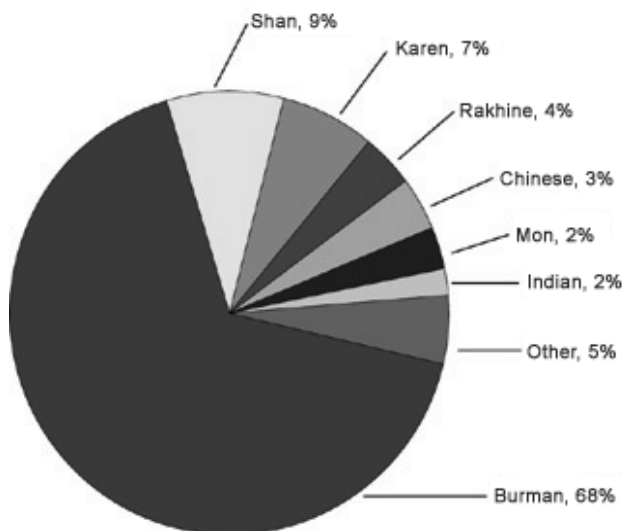
¹ Myanmar er det burmesiske navnet militærjuntaen erstattet den britiske betegnelsen Burma med i 1989, i dette kapitlet benyttes "Burma/Myanmar" om landet.

Sikkerhetssituasjonen for flyktningene i begge disse landene er svært vanskelig. Ut fra forholdene i Burma/Myanmar og i nabolandene, anser UNHCR at det er et stort behov for å gjenbosette flyktninger fra Burma/Myanmar fremover. Flyktninger fra Burma/Myanmar er foreslått som en av de fire hovedgruppene som Norge kan gjenbosette i 2005 dersom UNHCR ønsker det.

2. Historisk og politisk utvikling

Demokratiet kneblet

Det bor ca. 45 millioner mennesker i Myanmar, som er det burmesiske navnet militærjuntaen erstattet den britiske betegnelsen Burma med i 1989. Befolkningen er fordelt på åtte større etniske grupper. Etniske Burmanere utgjør om lag 68 % av befolkningen, og deretter følger shan-, karen-, kachin- og karenni-folket, som de mest tallrike.² I tillegg er det mer enn 200 mindre etniske grupper i Burma/Myanmar. Også når det gjelder trosretninger er Burma/Myanmar mangfoldig. Buddhistene er i klart flertall, men det finnes et betydelig antall kristne, muslimske og animistiske minoriteter. Burma/Myanmar er rikt på edelstener, trevarer, perler og ris, men ressursene har i en årrekke i hovedsak blitt brukt til å underholde skiftende militærregimer.

Etniske grupper i Burma/Myanmar (Kilde: U.S. Central Intelligence Agency)

Burma/Myanmars grenser ble trukket av britene, som styrte landet som en koloni fra 1890. Lederen for Burma/Myanmars uavhengighetskamp, general Aung San, klarte å forene de etniske minoritetene med Burmanerne i kampen for uavhengighet i 1947. Aung San ble drept i et attentat like etter, mens den burmesiske unionen ennå var i ferd med å dannes. Det nye demokratiet ble svekket av urolighetene og tillitten sviktet mellom de ulike folkegruppene. Demokratiet opphørte brått i 1962, da hæren tok makten etter et kupp og innførte et strengt diktatur. Hæren isolerte Burma/Myanmar fra

² "Land og kultur", *Den norske Burmakomité*, www.burma.no.

verdenssamfunnet, og landet gikk fra å være et av Asias rikeste til et av verdens ti fattigste land.³

Ledet av munk, studenter og arbeidere, reiste folket seg i ikkevoldelige demonstrasjoner og generalstreiker over hele landet i 1988. Demonstrantene krevde demokratiske reformer og frie politiske valg. Militærjuntaen, som kalte seg State Law and Order Restoration Council (SLORC), svarte med å gjennomføre et kupp og drepte tusenvis av fredelige demokratiforkjempere. Folket øynet håp da juntaen holdt et flerpartivalg i 1990 der partiet til Aung San Suu Kyi (Aung Sans datter), Den nasjonale liga for demokrati (NLD), vant en overlegen seier. Men da hæren så at partiet den hadde støttet bare vant en håndfull plasser, satte hæren i gang en terrorkampanje mot NLD-medlemmer, folkevalgte og politiske partier.⁴ Aung San Suu Kyi ble satt i seks års husarrest. Juntaens politikk ble fordømt på det sterkeste internasjonalt. I 1991 ble Suu Kyi belønnet med Nobels fredspris for hennes utrettelige innsats for demokrati og ikkevold. I likhet med andre land oppfordret Norge næringslivet til ikke å drive handel med Burma/Myanmar.

Suu Kyi har med jevne mellomrom sittet fengslet siden partiet vant valget i 1990. Etter sterkt internasjonalt press ble hun løslatt våren 2002, men 30. mai 2003 ble hun igjen satt i varetekt av militærjuntaen, som samtidig stengte alle NLDs kontorer i landet. Myndighetene beskylder henne for å planlegge kupp, som vil spre kaos i landet og ødelegge muligheten til politisk dialog.⁵ Arrestasjonene av Suu Kyi og andre medlemmer av demokratibevegelsen kritiseres på det sterkeste fra mange hold. EU-parlamentet vedtok i september 2003 en resolusjon der Burma/Myanmar oppfordres til å løslate Suu Kyi umiddelbart og respektere NLDs valgseier fra 1990⁶. I tillegg til EU har USA foreløpig gått lengst i sine sanksjoner mot Burma/Myanmar. USA innførte importforbud av burmesiske varer i 2003.

Grove overgrep

Det er ulike grunner til at de burmesiske flyktingene har forlatt hjemlandet, men de aller fleste har flyktet fordi de risikerer, eller har vært utsatt for overgrep fra burmesiske myndigheter. Noen flyktinger har deltatt i demonstrasjoner mot styresmaktene, blitt arrestert, eller fått andre problemer i etterkant. En annen hyppig årsak til flukt er at man har nektet å adlyde ordre fra militæret. Det er utbredt bruk av tvangsarbeid i Burma/Myanmar, herunder barnarbeid, og det er vanlig at folk beordres til å frakte militært utstyr, bygge ut veier eller liknende. Personer som er upekt av myndighetene til å lede landsbyråd er ofte utsatt fordi de opplever press både fra myndighetene og landsbybefolkningen. Personer som tas for å krysse grensa til India, som regel i handelsøyemed, får ofte problemer med myndighetene.

---

³ "Nyere historie", *Den norske Burmakomit *, www.burma.no.

⁴ "Demokratibevegelsen", *Den norske Burmakomit *, www.burma.no.

⁵ "Nye harde angrep mot Suu Kyi", *Aftenposten*, 13 juli 03.

⁶ "Burma: Joint motion for a resolution on Burma", *European Union*, September 4, 2003.

Noen av flyktingene som har kommet til Norge er tilknyttet Democratic Voice of Burma, en radiostasjon som er i opposisjon til det sittende regime i Burma/Myanmar og som sender fra Oslo. Radiostasjonen støttes aktivt av blant andre norske myndigheter.

Militæret begår alvorlige menneskerettighetsovergrep i form av utenomrettslige henrettelser, voldtekter og andre former for seksuelle overgrep. Land konfiskeres og levebrød ødelegges.

Ved politiets arrestasjoner benyttes grove torturmetoder, og mange opposisjonelle soner flere års fengsel uten lov og dom. Personer som forsøker å unngå å hjelpe militærregimet, risikerer hard straff. Tidligere fanger blir ofte overvåket etter soningen og må rapportere jevnlig til militære myndigheter. Det er vanlig at familien til ettersøkte eller arresterte personer må unngjelde i form av trusler, arrestasjoner og tortur.

Fremtidsutsiktene i Burma/Myanmar

Fredsprisen til Suu Kyi i 1991 bidro til å rette fokuset på militærregimets brutalitet mot landets befolkning. Men på tross av sterke anklager og trusler om forsterket boikott og kutt i bistand til landet, fortsetter juntaen å slå hardt ned på demokratibevægelsen. I følge ICRC⁷ var det ved slutten av 2003 omkring 3500 personer som satt fengslet på grunn av sikkerhetsrelaterte saker, herav antas ca.1300 å være politiske fanger. Mange sitter fengslet med vilkårlige dommer, stikk i strid med internasjonale normer for menneskerettigheter.⁸

Forholdene i minoritetsområdene er ikke forbedret, og det er lite som tyder på at juntaen vil bøye av for internasjonalt press i nær fremtid. Overgrepene mot demokratiforkjemperne og minoritetsgruppene i Burma/Myanmar har ført til en vedvarende flyktningstrøm. Fagfolk anslår at det finnes omtrent 150.000 burmesiske flyktinger og 350.000 internt fordrevne.⁹

Veikartet for demokrati, som den nyutnevnte statsministeren, general Khin Nyunt, presenterte i august 2003, levnes liten tillitt. 17. mai 2004 ble landets grunnlovsgivende forsamling samlet, men uten deltakelse fra det største opposisjonspartiet NLD. På tross av sterkt internasjonalt press og sanksjoner, har militærregimet nektet å løslate Aung San Suu Kyi. Burma/Myanmars eksilregjering og ledere for etniske nasjonaliteter har avvist veikartet. De krever at militærjuntaen først må respektere grunnleggende rettigheter, og at en treparts dialog mellom NLD, etniske nasjonaliteter og juntaen må komme i gang snarest.

3. Overføringsflyktinger fra Burma/Myanmar

---

⁷ International Committee of the Red Cross

⁸ "Burma: Justice on trial", *Amnesty International*, July 29, 2003 og US State Dep. "2003 Country Reports on Human Rights Practices".

⁹ "Internasjonal kritikk", *Den norske Burmakomiteé*, www.burma.no.

Bort i mot alle flyktingene som blir gjenbosatt via Malaysia i 2004 tilhører minoritetsgruppen chin. Flyktingene som kommer via Thailand tilhører i all hovedsak gruppene burman, karen og mon.

Felles for flyktingene fra Burma/Myanmar er at de aller fleste behersker burmesisk, som er undervisningsspråket i landet. Flertallet av flyktingene har fullført ungdomsskole eller videregående skole. Flere har også universitetsutdannelse, men noen av disse har fått avbrutt studiene fordi universitetet har blitt stengt etter studentdemonstrasjoner.

Av flyktingene som kommer til Norge har flere måttet forlate familiene sine da de flyktet. Det er en stor utfordring å få ektefeller og barn ut av landet til Bangkok eller alternativt Kuala Lumpur, hvor det kan søkes om familiegjenforening fra. Fordi burmesere som oftest ikke får reisedokumenter, må de reise illegalt ut av hjemlandet. Kommuner i Norge har opplevd at familiegjenforeningen tar svært lang tid, og at denne prosessen er svært frustrerende for flyktingene. I 2004 gjennomførte UDI hurtigbehandling av søknader om familiegjenforening for familiemedlemmer til innvilgede overføringsflyktinger i Malaysia. Dette var familiemedlemmer som kom til Malaysia etter at ektefelle eller foreldre/barn hadde blitt innvilget som overføringsflykting, men før vedkommende hadde reist til Norge.

I løpet av 2004 vil det være bosatt flyktinger fra Burma/Myanmar i alle regioner unntatt i de nordligste fylkene. Målet er å fortsette bosettingen av flyktinger fra Burma/Myanmar i visse områder for å bygge opp burmesiske samfunn av en viss størrelse. Vi ser at det er behov for å utarbeide mer informasjon om disse flyktinggruppene til kommunene, noe vi vil benytte IOMs Cultural Orientation Program til.

Høsten 2004 vil UDI også starte en informasjonskampanje om burmesiske flyktinger. Kampanjen blir lagt opp etter samme mønster som Liberiaprojektet i 2003.

Chin¹⁰

Chinfolket holder til i vestlige deler av Burma/Myanmar, nordøstlige deler av India og sørøstlige deler av Bangladesh. Denne delingen er en følge av britenes kolonistyre, splittelsen i en indisk og en burmesisk administrasjon, og siden opprettelsen av Bangladesh. Chinfolket, som utgjør ca tre millioner mennesker, er en etnisk og kulturell minoritet i Burma/Myanmar. Flertallet er baptister, mens det i tillegg er det noen adventister, metodister og tilhengere av andre kristne trossamfunn.

Konflikten i chin området dreier seg blant annet om retten til å utøve kristendommen og bevare chin kulturen. Militærregimet i Burma/Myanmar har det siste tiåret forsøkt å påtvinge folk buddhismen. Dette har ført til at flere militærposter har blitt utstasjonert i områdene der chinfolket holder til. Folket utsettes for krav om tvangsarbeid, mens kirker og kristne symboler utsettes for ødeleggelse.

---

¹⁰ Teksten om chin-folket er i hovedsak basert på den interne rapporten "The Human Rights Situation of the Chins in Burma" *UNHCR*, Kuala Lumpur, 2003.

Som reaksjon på undertrykkingen ble motstandsbevegelsen Chin Nasjonal Front (CNF) dannet i 1989. CNF kjemper for økt grad av selvbestemmelse for chinfolket og ses av myndighetene som en alvorlig trussel. Bevegelsen støttes av flertallet av chinfolket, men mange får problemer med myndighetene fordi CNF forventer at folket skal yte tjenester til CNF i form av skatter, mat og husly. CNF har også en bevæpnet del, Chin Nasjonal Army (CNA).

Mange av chin-flyktingene har vært arrestert anklaget for å støtte motstandsbevegelsen CNF. Eksempelvis er dette personer som har levert varer for CNF eller distribuert regimekritisk litteratur. Det kan også være personer som bare mistenkes for å ha observert motstandsbevegelsen og antas å holde tilbake informasjon overfor myndighetene. Noen av flyktingene er arrestert for å ha forkynnet kristendommen, eller for å ha uttrykt støtte til kulturelle symboler ved blant annet å sy chinfolkets nasjonaldrakt.

Burman

Den største etniske gruppen er Burman, som utgjør ca 2/3 av befolkningen, og utgjør dermed majoritetsbefolkningen i Burma/Myanmar. De bor i hovedsak i lavlandet, den vidstrakte sentralsletten omkring Irrawaddy og Sittang. Burmanernes morsmål er burmesisk, og flertallet er buddhister av theravadaskolen, samme type buddhisme som forekommer i Thailand, Laos, Kambodsja og Sri Lanka.

Gruppen Burman har i lang tid både dominert militæret og statsapparatet. De aller fleste flyktingene fra denne gruppa har måttet flykte på grunn av politisk aktivitet i hjemlandet. Mange har vært eller er medlemmer i National League for Democracy (NLD). En relativt stor andel av disse fortsetter sin politiske aktivitet i eksil gjennom NLDs eksilgruppe eller andre organisasjoner.

Karen

Den nest største minoritetsgruppen er karen (kayin) som utgjør ca 7 % av befolkningen. De bor til dels i Irrawaddy-elvens delta sydvest for hovedstaden Rangoon (Yangon), dels i fjellene i grensen mot Thailand i øst. Karen er morsmålet, og de fleste er buddhister.

Karenfolket har vært i væpnet konflikt med myndighetene i mer enn 50 år. De har organisert seg i flere ulike organisasjoner. Den største er Karen National Union (KNU), som også har en væpnet hær. Mange av karenflyktingene som er kommet til Norge har vært soldater i kortere eller lengre tid. Det har også vært konflikter internt blant karenfolket, og flere grupperinger har brutt ut av KNU. Enkelte av dem har også inngått fredsavtaler med myndighetene.

KNU og militærregimet inngikk i januar 2004 en uformell våpenhvileavtale, men det har vært avholdt flere runder med forhandlinger uten at man er blitt enige om noen formell avtale¹¹.

---

¹¹ www.reliefweb.int "Burma: Karen rebels call provisional cease-fire-talks..", 27 Jan 2004

Flere av flyktningene som kommer til Norge har flyktet fra områder hvor det er eller har vært konflikt mellom karenstyrker og myndighetene. Disse har enten blitt indirekte involvert eller deltatt i kamper og blitt slått av den statlige hæren. Det er også flyktninger som har gått lei av den pågående konflikten og kampene og reist fra sine styrker. KNU ser på dette som desertering, og straffer slike personer hvis de blir tatt.

Mon

Den etniske gruppen mon utgjør bare ca 2 % av befolkningen i Burma/Myanmar. Monfolket bor i hovedsak langs kysten i sørøst. De er buddhister, og morsmålet er mon. Fram til 1757 eksisterte det et mon kongedømme. Det er i dag forbudt å fremme mon kulturen og det tillates ikke at mon språket benyttes i skolen. Personer som uttrykker sin mon identitet kan straffes med fengsel.

Mon folket organiserer seg i flere organisasjoner og partier. Flere ønsker en egen mon stat. En av de største organisasjonene er New Mon State Party (NMSP), som også har en væpnet styrke. I 1995 inngikk NMSP formelt en våpenhvileavtale med militærregimet.

4. Forholdene i Malaysia og Thailand

Malaysia

Overgrepene minoritetsbefolkningen utsettes for i Burma/Myanmar tvinger mange på flukt. Ingen av nabolandene gir formelt beskyttelse til flyktninger, og flyktningene utsettes for stadig dårligere behandling. Malaysiske myndighetene har ikke underskrevet flyktningkonvensjonen av 1951 eller tilleggsprotokollen av 1967. Myndigheter har som mål at alle flyktninger skal forlate landet etter kort tid. Malaysia har ikke noe asylsystem, og selv flyktninger anerkjent av UNHCR betraktes som ulovlige innvandrere. Etter en ny lov innført i august 2002, risikerer illegale flyktninger og innvandrere bøter og opp til fem års fengsel. Selv om UNHCR har blitt forsikret at loven ikke skal ramme personer med flyktningstatus, arresteres flyktninger jevnlig.

Bildet viser en detention-leir utenfor Kuala Lumpur, hvor flyktninger stues sammen på små områder i påvente av å transporteres ut av Malaysia. (*UDI 2004*).

I mange tilfeller kan flyktningene gå fri ved å betale politiet penger, men det skjer også at flyktninger blir uttransportert fra Malaysia. Flyktningene blir da uttransportert til Thailand, der thailandske myndigheter i noen tilfeller overbringer flyktningene til burmesiske myndigheter eller internerer dem. Mange forsvinner også etter slike uttransporteringer. Situasjonen gjør at flyktningene føler seg utrygge i Malaysia og stadig flytter til nye steder i landet for å unngå problemer. Mange av flyktningene lever av lave inntekter fra svart arbeid. De bor ikke i flyktingleire, men mer eller mindre skjult i og rundt byene. Barn av flyktninger har ikke tilgang til skole i Malaysia.

En del av flyktningene fra Burma/Myanmar som ble akseptert for gjenbosetting i Norge i 2004 var fengslet eller holdt i varetekt på innvilgelsestidspunktet. I følge UNHCR har disse valget mellom å reise hjem eller holdes innesperret inntil gjenbosetting eventuelt blir aktuelt.

UNHCR anslår at det er behov for å gjenbosette til sammen 2.150 flyktninger fra Malaysia i 2005¹². Det er ikke spesifisert hvor mange av disse som er fra Burma/Myanmar. Grunnet mangel på personale, tror ikke UNHCR de har kapasitet til å gjenbosette flere enn 800 av disse hvorav cirka 400 er fra Burma/Myanmar. Det gjenstår å se hvordan malaysiske myndigheters innstramning som innebærer hyppige arrestasjoner av flyktninger, vil påvirke gjenbosettingstakten av burmesiske flyktninger. UNHCR er svært bekymret over situasjonen.

---

¹² "UNHCR Projected Global Resettlement Needs 2005", Geneva, June 2004

Thailand

På grunn av de vanskelige forholdene i hjemlandet kom det i 2003 ca. 2.500 flyktninger over grensen til Thailand hver eneste måned. 116.700 personer er registrert i ni flyktningleire langs grensen, i tillegg til ca. 20.000 i grenseområdene som ikke bor i leirene, og 5.000 som oppholder seg i Bangkok eller andre byer¹³.

Bildet over er fra landsbyen Sanklaburi, på grensen mellom Burma/Myanmar og Thailand. Her bor mange burmesiske flyktninger i slike hus som avbildet. Som regel leier de rom hos en thailandsk familie (UDI 2004).

Thailand har verken sluttet seg til flyktningkonvensjonen av 1951, eller tilleggsprotokollen av 1967. Opp gjennom tidene har myndighetene valgt ulike måter å håndtere den store strømmen av flyktninger til landet på. De siste årene har Thailand bedret sitt forhold til militærregimet i Burma/Myanmar og vist stadig mindre vilje til å gi hjelp og beskyttelse til flyktninger. Dette har særlig skjedd under den sittende regjering i Thailand. Myndighetene bestemte i januar 2004 at UNHCR ikke lenger får vurdere hvem som har rett på flyktningstatus. Thailandske myndigheter skal nå selv avgjøre flyktningenes status, men myndigheten har ikke noe apparat til å utføre denne jobben.

Flyktninger som blir arrestert kan i enkelte situasjoner slippe fri ved hjelp av bestikkelser. Å vise fram UNHCRs dokumentasjon på at en er under UNHCRs beskyttelse hjelper imidlertid sjelden mot arrestasjon. Thailand har en avtale med burmesiske myndigheter om å utlevere arresterte flyktninger. En gang i måneden blir flyktninger transportert inn i Burma/Myanmar og overlevert til burmesiske myndigheter. Flyktninger som er i varetekt kan også få tilbud om å bli kjørt til grensa, og mot betaling bli satt fri uten at burmesiske myndigheter kontaktes. Flyktningene tar seg da som regel inn i Thailand igjen.

En ytterligere usikkerhetsfaktor for burmesiske flyktninger er at Burma/Myanmars sikkerhetstjeneste opererer inne i Thailand. Det har både vært tilfeller der burmesiske myndigheter har arrestert burmesere i Thailand, og tilfeller av drap og drapsforsøk.

---

¹³ Ibid

UNHCR anslår at i overkant av 20.000 personer fra Burma/Myanmar vil ha behov for gjenbosetting i 2005¹⁴. Blant disse vil UNHCR ha et spesielt fokus på flyktningene som bor i byer, fordi de er mer utsatt for arrestasjoner fra thailandsk politi.

Repatriering fra Malaysia og Thailand

Burmesiske myndigheter og UNHCR inngikk i mars 2004 en avtale om å legge forholdene til rette for tilbakevending av burmesiske flyktninger som ønsker å flytte tilbake til Burma/Myanmar.

Flere flyktningorganisasjoner uttrykker bekymring over planene om repatriering til de østlige delene av Burma/Myanmar, fordi de mener det ikke er trygt for flyktninger der.

5. Konklusjon

Flyktningene fra Burma/Myanmar har generelt sterke flyktninghistorier og et stort behov for beskyttelse. Det skal svært lite opposisjon til for at myndighetene reagerer med trusler, arrestasjoner og grov tortur. Lite tyder på at demokratiforkjemperne vil vinne fram i Burma/Myanmar med det første. Det foregår fremdeles utbredt tvangsarbeid, utenomrettslige drap og tvangsflytting av grupper. Forholdene i minoritetsområdene er uforandret med gjentatte overgrep fra militærregimet. Flere tusen flykter i første rekke til nabolandene, men både Malaysia og Thailand har strammet inn asylpolitikken, og flyktninger arresteres daglig.

UNHCR ser behov for å gjenbosette et større antall flyktninger fra Burma/Myanmar som oppholder seg i Thailand og Malaysia.

---

¹⁴ Ibid